

Edo Merlić, *Stanovništvo i migracije iz sjeverne Istre – Bužeštine, Pazin – Buzet: vlast. nakl., 2011., 195 str.*

Ovom je knjigom, koja obrađuje period od 1892. do 1941., mr. sc. Edo Merlić dotaknuo važno pitanje iz prošlosti Bužeštine – višestoljetne migracije lokalnog stanovništva, što je dugotrajan proces čije su posljedice vidljive sve do današnjih dana. Knjiga je koncipirana u nekoliko glavnih dijelova, s brojnim i tematski povezanim sadržajima, tj. poglavljima i potpoglavljima. Cilj joj je ponuditi čitateljima sažet pregled povijesti Bužeštine s obzirom na jedan poseban tip demografskog kretanja – iseljavanja.

Važnost ovog istraživačkog predmeta ogleda se prije svega u činjenici da demografske teme uvijek predstavljaju bitnu komponentu u proučavanju prošlosti nekog kraja. Istra se tijekom svoje povijesti nalazila pod vlašću različitih država, no sve su one – svaka na svoj način – nastojale riješiti problem neprestano postojeće depopulacije. Po svojim je kolonizacijskim nastojanjima možda najviše ostala zapamćena drevna Mletačka Republika, i to posebice tijekom XVI., XVII. i XVIII. stoljeća. Iako se, na različite načine, podatke o stanovništvu nastojalo dobiti i ranije, tek je od vremena reformi prosvijećenog apsolutizma, a poglavito od XIX. stoljeća, započelo njegovo sustavno popisivanje. No, čak i kad se popisi nisu obavljali, broj žitelja mogao se približno procijeniti na temelju podataka iz raznih drugih vrela, primjerice, matičnih knjiga.

Iseljavanja Istrana u ostale europske države, kao i u daleke prekoceanske zemlje, valja uvijek promatrati u sklopu cjelokupnih migracijskih kretanja u Europi. Hrvatska je država s višestoljetnom iseljeničkom tradicijom: poznato je da su već u novom vijeku dalmatinski i dubrovački mornari i trgovci plovili prema Americi. Masovnije iseljavanje počelo je krajem XIX. stoljeća, ne samo iz Istre i Dalmacije, nego i iz unutrašnjosti Hrvatske, a trajalo je do početka Prvog svjetskog rata.

U uvodnom je dijelu knjige autor ukratko obradio najznačajnije teme iz prošlosti ovoga kraja, od novoga vijeka nadalje, posebice se osvrnuvši na demografska pitanja. U tom su smislu od bitnog značenja bila dva svjetska rata, koja su dovela do velikog smanjenja broja žitelja. Središnju cjelinu knjige predstavlja poglavlje o broju stanovnika u svim naseljima Bužeštine, uz usporedbu stanja u nekoliko ključnih godina. Vrijedi spomenuti i činjenicu da za svako mjesto Merlić donosi i pregled najčešćih prezimena, koja se u većini slučajeva – napose kada je riječ o selima – nisu značajnije mijenjala sve do danas. U analizi spomenute problematike zanimljive su i stare katastarske mape pojedinih naselja, pohranjene u različitim arhivskim ustanovama. Posebno je poglavlje posvećeno iseljenicima u razdoblju od kraja XIX. do sredine XX. stoljeća. Neki od njih samo su se preselili u drugi dio Istre, neki u obližnju Rijeku, ali mnogo je bilo i onih koji su zauvijek otišli vrlo daleko (u SAD, Argentinu, Australiju i ostale države).

Tekst je knjige stalno popraćen uspelim slikovnim prilozima, kao i starim i suvremenim fotografijama. Postoji velik broj opsežnih tablica, koje skladno nadopunjuju izlaganje i zorno prikazuju podatke navedene u njemu.

Na kraju knjige nalaze se sažeci (na hrvatskom, engleskom i talijanskom jeziku), popis korištenih izvora i literature, bilješka o piscu i kazala.

Valja istaknuti da je knjiga napisana korektno, a metodološki je pristup temi primjeren i kvalitetan. Stil je autorova pisanja jasan i pregledan, lagan je za čitanje; tumačenja su suvisla i prikladna, a slijed teksta logičan. Obrada je pojedinih pitanja i problema interdisciplinarna, multidisciplinarna i transdisciplinarna, a odlikuje se analitičkim stilom i antropološkim pristupom. Zbog ovih će karakteristika knjiga privući sve one koje zanima vlastito prezime, podrijetlo, korijeni i preci, ali i migracijska kretanja pojedinih članova obitelji tijekom prošlosti.

Merlić u više navrata ističe značenje demografskih analiza za neko područje, upućujući na činjenicu da se ne radi samo o statističkoj raščlambi, nego o načinu kako možemo detaljnije ući u strukturu pojedinog društva. Na dokumentaran je način nastojao prenijeti statističke podatke, kako bi dobivenu analizu uspješno uklopio u širi kontekst.

S obzirom na stalno postojeći nedostatak rasprava i knjiga, teme o migracijama u historiografiji uvijek su vrlo dobrodošle. Doduše, kada je riječ o Istri, valja istaknuti činjenicu da se u posljednjih desetak godina broj radova i monografija koji detaljnije obrađuju ovu problematiku povećao, no ostaje tvrdnja da su demografska pitanja iz prošlosti Bužeštine na jednome mjestu do sada ipak najbolje predstavljena upravo u ovoj knjizi.

Njezin je cilj naglasiti važne događaje iz prošlosti ovoga kraja, kako bi ostali zabilježeni za buduće naraštaje. Autor i sam piše: »Ništa nije tako nevažno da bi trebalo biti izgubljeno za povijest.«

Edo Merlić po struci nije povjesničar, ali je osoba koja se u ovome kraju rodila i u njemu odrasla pa ga izvrsno poznaje. Osim što je dobro upućen u postojeću literaturu, proučavajući bogato i raznovrsno arhivsko gradivo prepuno dragocjenih podataka, i sam je tragao za povijesnim vrelima o demografskim temama iz prošlosti sjeverne Istre. Intenzivnim i marljivim radom brižljivo je prikupio mnoge važne podatke, spasivši ih tako od zaborava koji bi ih nedvojbeno snašao. Osim toga, svoje je istraživanje obogatio i osobnim promišljanjima o povijesnom razvitku Bužeštine, koja knjigu čine još zanimljivijom. Kao kvalificiran i vrstan poznavatelj problematike o kojoj piše, znalčki je uklapa u suvremeni kontekst spoznaja, čime također daje nov stručan doprinos svima onima koje zanima istarski prostor, sa svim svojim lokalnim posebnostima.

Monografija će svakako postati izvor novih spoznaja o širem bužetskom kraju, što je činjenica koju valja osobito istaknuti. Zbog svega navedenog, smatram da predstavlja koristan stručni doprinos istarskoj i hrvatskoj historiografiji, što će nedvojbeno potaknuti daljnje istraživačke napore i time dovesti do novih rezultata, a to Buzet i Bužeština svakako zaslužuju.

Slaven Bertoša